

مکانیزم مقابله با منابع مالی گروه‌های تروریستی در پرتو اسناد حقوق بین‌الملل (مطالعه موردی: داعش)

محمدرضا حسینی^۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۸/۰۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۳/۲۰

چکیده

یکی از مؤثرترین شیوه‌های مقابله با گروه‌های تروریستی، مبارزه با تأمین مالی و خشکاندن منابع مالی آن‌هاست. در این راستا، کشورها از طریق سازمان ملل متحد جهت ایجاد مکانیزم‌های مقابله با زنجیره تأمین منابع مالی گروه‌های تروریستی مبادرت به تدوین و تصویب اسناد بین‌المللی نموده‌اند. پژوهش حاضر با اذعان به موارد فوق در راستای پاسخ به این سوال‌ها تدوین گشته که چه اسناد لازم‌الاجرای بین‌المللی برای جلوگیری و مقابله با تأمین منابع مالی این گروه‌ها تصویب شده‌اند و مهمترین منابع تأمین مالی گروه تروریستی داعش کدامند؟ در تحقیق حاضر از میان اسناد مختلف، سه سند مهم بین‌المللی شامل: قطعنامه ۱۳۷۳ شورای امنیت (۲۰۰۱)، کنوانسیون بین‌المللی مبارزه با تأمین مالی تروریسم (۱۹۹۹) و توصیه‌های گروه اقدام مالی (FATF) مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته‌اند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد به رغم وجود اسناد حقوقی بین‌المللی، گروه‌های تروریستی از شیوه‌های مختلفی همچون پول‌شویی، غارت اموال و دارایی‌ها، دستبرد به بانک‌ها، فروش غیرقانونی نفت، غارت موزه‌ها و آثار باستانی، فروش اشیاء عتیقه و قاچاق اعضای بدن برای تأمین منابع مالی خود استفاده کرده‌اند که موبد این واقعیت است که اسناد حقوقی موجود آنچنان که باید و شاید نتوانسته‌اند مکانیزم لازم را برای قطع و خشکاندن منابع مالی گروه‌های تروریستی ایجاد نمایند.

کلید واژه‌ها: تروریسم، گروه تروریستی داعش، گروه اقدام مالی، اسناد حقوق بین‌المللی.

۱- عضو هیات‌علمی دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی (رایانامه:

مقدمه

مطالعه بر روی مفهوم «تروریسم» کار بسیار دشواری است؛ چراکه نمی‌توان برای این واژه معادل مفهومی مناسبی پیدا کرد. تاکنون هیچ‌گونه تلاشی برای ارائه تعریفی مشخص، جامع‌الاطراف و فراگیر که با اجماع بین‌المللی همراه باشد نه از سوی کشورهای داعیه دارا مبارزه علیه تروریسم بین‌المللی و نه از سوی هیچ یک از نهادهای این سازمان، صورت نگرفته است. از سوی دیگر، مقابله با تروریسم یکی از دغدغه‌های اصلی جامعه جهانی است. از این رو، راهکارهای مختلف سیاسی، نظامی و حقوقی در این زمینه طراحی و اجرا می‌شود. یکی از راهکارهای مورد توجه که در اسناد بین‌المللی توجه زیادی به خود جلب کرده، مقابله با تأمین مالی تروریسم است. در بیشتر اسناد بین‌المللی این عنوان همراه با پول‌شویی مورد بحث قرار می‌گیرد، چراکه به اعتقاد صاحب‌نظران شباهت زیادی بین این دو عنوان وجود دارد. این رویکرد تا زمانی که منابع عمده تروریست‌ها از طریق حامیان مالی دولتی تأمین می‌شد، کارآمد بود، ولی امروزه با توجه به تغییر ماهیت و تحولاتی که در گروه‌های تروریستی رخ داده است، دیگر نمی‌توان صرفاً با تدابیر اتخاذشده در مقوله پول‌شویی به جنگ منابع مالی تروریست‌ها رفت. گروه‌های تروریستی امروزه بیشتر منابع مالی خود را از سرزمین‌های تحت اشغال، تجارت و ارتکاب جرایم سازمان‌یافته به دست می‌آورند. به عبارتی می‌توان گفت امروزه جهان با اقتصاد تروریسم مواجه است. بر این اساس برای طراحی نظام کارآمد و مکانیزم‌های موثر مقابله با تأمین مالی تروریسم باید علاوه بر موضوعات عام مندرج در اسناد حقوق بین‌المللی، به تدابیر خاص مندرج در اساسنامه سازمان‌های درگیر با جنایات سازمان‌یافته توجه کرد. به‌طور کلی، یکی از ابزارهای مهم در مواجهه با پدیده شوم تروریسم، بهره‌گیری از اسناد حقوقی بین‌المللی جهت خشکاندن منابع مالی تروریست‌ها و یا گروه‌هایی است که مصداق تروریسم یا حامیان آن‌ها قرار می‌گیرند. بنابراین، بررسی ظرفیت‌های حقوقی این اسناد و کارآیی مکانیزم‌های پیش‌بینی شده در امر پیشگیری و مقابله با تأمین منابع مالی گروه‌های تروریستی هدفی است که پژوهشگر در این تحقیق به دنبال بررسی آن است. همچنین پژوهش حاضر در راستای پاسخ به سوالات ذیل نیز می‌باشد:

- مجموعه قواعد و مقررات مبارزه با تأمین مالی تروریسم در حقوق بین‌الملل کدامند؟
- مکانیزم پیشگیری و مقابله با تأمین منابع مالی گروه‌های تروریستی در اسناد حقوق بین‌الملل چگونه است؟

- چالش‌های اسناد حقوقی موجود برای خشکاندن منابع مالی تروریست‌ها چیست؟

مبانی نظری و پیشینه‌شناسی پژوهش

تروریسم

از تروریسم در ادبیات فارسی با عنوان دهشت افکنی یا هراس افکنی یاد شده است. در این چارچوب، تروریسم به هرگونه «عملکرد یا تهدید برای ترساندن و یا آسیب‌رساندن به شهروندان، حکومت و یا گروه‌ها و شخصیت‌های سیاسی» گفته می‌شود.

در لغت‌نامه دهخدا «ترور» به معنای قتل سیاسی به وسیله اسلحه آمده است. در فارسی متداول شده است که «إهراق» را به جای ترور به کار می‌برند (دهخدا، ۱۳۷۷).

ترور در زبان فرانسوی نیز به معنای «دهشت و دهشت افکنی» آمده است.

اولین کاربرد واژه ترور در جهان مدرن، مانند بسیاری از مفاهیم نوین از جمله «پیشرفت» از انقلاب فرانسه نشأت می‌گیرد و حکومت ترور هم اصول حکومت انقلابی است که پس از سقوط در فرانسه مستقر گردید و اعدام‌های سیاسی فراوانی را متضمن بود (جلالی، ۱۳۸۴).

در دیگر فرهنگ‌های فارسی مفهوم «تروریسم» به معنی «آدم‌کشی و تهدید و خوف و وحشت در میان مردم، برای نیل به هدف‌های سیاسی و یا برانداختن حکومت و در دست گرفتن زمام امور دولت، یا تفویض آن به دسته‌ی دیگری است. این عقیده معمولاً از ابزار اصلی فاشیسم، ماکیاویسم و مکاتب مشابه می‌باشد» (آقابخشی و افشاری‌راد، ۱۳۸۶).

تأمین مالی

به موجب بند اول ماده ۳ «کنوانسیون تأمین مالی تروریسم ۱۹۹۹»، عبارت «تأمین مالی» چنین تعریف شده است: «ارائه یا جمع‌آوری وجوه، به هر وسیله، به طور مستقیم یا غیرمستقیم، برخلاف قانون و به طور عمد، به قصد یا با علم به این‌که به‌طور کلی یا جزئی، صرف‌اجرای اعمال تروریستی گردد». براساس این تعریف، عنصر معنوی این جرم، علم به قصد مرتکب مبنی بر صرف وجوه جهت انجام اعمال تروریستی است. عنصر مادی این جرم نیز عبارت است از تأمین مالی که با استفاده از واژه‌های «ارائه یا جمع‌آوری» مفهوم بسیار وسیع و گسترده‌ای دارد. بنابراین اگر شخصی به هر وسیله به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم وجوهی را ارائه یا جمع‌آوری کند تا صرف عملیات تروریستی شود، مرتکب جرم شده است. بنابر ظاهر تعریف مندرج در بند اول ماده ۲ کنوانسیون، «صرف ارائه یا جمع‌آوری وجوه جهت ارتکاب اعمال تروریستی، برای تحقق جرم کافی است و نیاز به تحقق نتیجه، یعنی استفاده از وجوه مزبور به

منظور ارتکاب عمل تروریستی نیست»؛ به عبارت دیگر، می‌توان گفت این جرم «مطلق» است (طیبه فرد، ۱۳۸۴).

وجوه

بند اول ماده ۱ کنوانسیون تأمین مالی تروریسم، واژه «وجوه» را چنین تعریف می‌نماید: «وجوه یعنی هرگونه مال اعم از عینی یا دینی، منقول یا غیرمنقول، به هر نحو که تحصیل شده باشد و هر نوع اسناد یا ابزار قانونی شامل الکترونیک یا دیجیتال که دلیل مالکیت یا نفعی در چنین اموالی باشد، از جمله شامل اعتبارات بانکی، چک‌های مسافرتی، چک‌های بانکی، دستورهای پرداخت پول، سهام، اوراق بهادار، اوراق قرضه، حواله‌ها و اعتبارات اسنادی». طبق این تعریف موسع و جامع، واژه «وجوه»، شامل هرگونه مال و دارایی می‌شود (علم‌الهدی، ۱۳۸۹).

شیوه‌ها و مراحل تأمین مالی تروریسم

شیوه‌های مورد استفاده برای تأمین مالی تروریسم همان تکنیک‌های است که برای پول‌شویی استفاده می‌شود. منابعی که جهت تأمین مالی تروریسم مورد استفاده قرار می‌گیرند می‌توانند مشروع و هم غیرمشروع باشد و در مقابل منابع پول‌شویی لزوماً نامشروع هستند، اما پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم در این نکته مشترکند که هر دو نیاز به پنهان‌سازی منشاء «وجوه» دارند و برای همین امر ناچار به استفاده از شیوه‌های یکسانی هستند؛ چراکه تأمین‌کنندگان منابع مالی تروریست‌ها سعی می‌کنند فعالیت خود را طوری انجام دهند که مشخص نگردد منشاء وجوهی که به تروریست‌ها رسیده از کجا بوده است. پول‌شویی و تأمین منابع مالی تروریسم هر دو دارای ۳ مرحله می‌باشند. این مراحل به ترتیب عبارتند از:

۱- جای گذاری؛

۲- لایه چینی؛

۳- ادغام.

در مرحله جای‌گذاری، اموالی که موضوع جرم هستند، خواه جرم پول‌شویی و خواه جرم تأمین مالی تروریسم، در حساب‌هایی که در موسسات مالی و یا بانک‌ها سپرده می‌شوند. در این مرحله مبالغ عمده اموال به مبالغ کمتر تقسیم می‌شوند. این عمل باعث می‌گردد که ردگیری آن اموال دشوار گردد. همچنین اموال در زمان‌های متفاوت و نیز در موسسات، بانک‌ها و حساب‌های متعدد سپرده گذاری می‌شوند. علاوه بر این ممکن است در این مرحله ارزی به ارز دیگر تبدیل

گردد و یا این که وجوه نقد به اسناد مالی مثل اوراق بهادار تبدیل گردند. همان‌طور که گفته شد این مرحله در پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم مشترک است. در مرحله لایه‌گذاری یا لایه چینی، اموال غیرمشروع که قبلاً در یک موسسه مالی یا بانک جای‌گذاری شده‌اند وارد یک موسسه مالی یا بانک دیگر می‌گردند و بدین ترتیب در بازارهای مالی به گردش در می‌آیند. این کار به اموال مذکور ظاهری قانونی می‌دهد و این تصور را الغاء می‌نماید که این وجوه در نتیجه معاملات متعدد و تجارت حاصل شده‌اند. این مرحله نیز در پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم به یک صورت وجود دارد. در مرحله ادغام، اموال مذکور صرف خرید املاک، اموال غیرمنقول و مانند آن می‌شوند. در واقع در این مرحله است که اموال مذکور به حوزه اموال مشروع و قانونی منتقل می‌شوند. این مرحله در تأمین مالی تروریسم با پول‌شویی تفاوت می‌کند؛ بدین شرح که در تأمین مالی تروریسم، مرحله آخر عبارتست است از فرآیند رسیدن وجوه به گروه‌های تروریستی (مصون، ۱۳۹۲).

اسناد حقوقی بین‌المللی برای مقابله با تروریسم

گسترش حملات تروریستی در سال‌های اخیر بیانگر قدرت یافتن گروه‌های تروریستی است. برکسی پوشیده نیست که موفقیت در امر مبارزه با تروریسم مستلزم عزم جهانی است. از کاربردی‌ترین راهبردهای موثر در امر مبارزه با تروریسم، جلوگیری و سرکوب منابع مالی تروریست‌ها است. از این‌رو، یکی از گام‌های موثر برای مبارزه با تأمین مالی تروریسم، تصویب اسناد و کنوانسیون‌های بین‌المللی و تدوین قوانین داخلی است که مشتمل بر معیارها و استانداردهای یکسان باشد. از میان اسناد مختلف ضدتروریسم، کنوانسیون مبارزه با تأمین مالی تروریسم (۱۹۹۹) و قطعنامه ۱۳۷۳ (۲۰۰۱) شورای امنیت در نزد جامعه جهانی از اهمیت خاصی برخوردار است که با هدف منهدم ساختن منابع مالی تروریسم تنظیم گردیده است. بر این اساس می‌توان مهم‌ترین اسناد بین‌المللی موجود را به ترتیب اولویت، در سه بخش زیر طبقه‌بندی و معرفی نمود:

- کنوانسیون‌های بین‌المللی ضدتروریسم؛
- قطعنامه‌های سازمان ملل متحد، به‌ویژه قطعنامه ۱۳۷۳ شورای امنیت مصوب سال ۲۰۰۱؛
- توصیه‌های گروه اقدام مالی (سمیعی‌اصفهانی و همکاران، ۱۳۹۴)؛ (سندوز، ۱۳۸۲).

کنوانسیون‌های دوازده‌گانه ضد تروریسم

به علت فقدان سند جامع بین‌المللی راجع به مقابله با پدیده تروریسم، اقدامات انجام گرفته بسیار گزینشی و جزئی بوده است. با این وجود، در پرتو اقدامات سازمان ملل متحد مربوط به امحای تروریسم بین‌المللی، این امر مبرهن گشته که باید مسأله تروریسم بین‌المللی از تمامی جهات و تجلیات و با تمام ویژگی‌ها و خصایص آن مورد توجه قرار گیرد و نیازمند یک چارچوب حقوقی جامع برای جنگ علیه تروریسم در تمام جنبه‌های آن است که مقابله با تامین مالی آن‌ها گام بنیادین و اولیه آن است.

مبارزه با تروریسم بین‌المللی مسأله‌ی دشوار اما محوری است که مستلزم رویکردی جهانی برای تقویت و ارتقای شیوه‌های مقابله با آن از طریق اسناد حقوقی جامع بین‌المللی می‌باشد. سازمان ملل متحد از پیشگامان و طلایه‌داران مبارزه با پدیده تروریسم بوده و در آینده نیز باید چنین باشد. این سازمان از ابتدای دهه ۶۰ میلادی، کنوانسیون‌های دوازده‌گانه ضد تروریسم را تصویب کرده که عبارتند از:

- ۱- کنوانسیون جرایم و سایر اقدامات غیرقانونی ارتكابی در داخل هواپیما (۱۹۶۳)؛
- ۲- کنوانسیون جلوگیری از توقیف غیرقانونی هواپیما (۱۹۷۰)؛
- ۳- کنوانسیون جلوگیری از اقدامات غیرقانونی علیه امنیت هوانوردی غیرنظامی (۱۹۷۱)؛
- ۴- کنوانسیون پیشگیری و مجازات جنایات علیه اشخاص مورد حمایت بین‌المللی شامل مأموران دیپلماتیک (۱۹۷۳)؛
- ۵- کنوانسیون بین‌المللی منع گروگانگیری (۱۹۷۹)؛
- ۶- کنوانسیون حمایت فیزیکی از مواد هسته‌ای (۱۹۷۹)؛
- ۷- پروتکل جلوگیری از اقدامات غیرقانونی خشونت در فرودگاه‌ها در خدمت هوانوردی غیرنظامی بین‌المللی در تکمیل کنوانسیون جلوگیری از اقدامات غیرقانونی علیه امنیت هوانوردی غیرنظامی (۱۹۸۸)؛
- ۸- کنوانسیون جلوگیری از اقدامات غیرقانونی علیه امنیت دریانوردی (۱۹۸۸)؛
- ۹- پروتکل جلوگیری از اقدامات غیرقانونی علیه سکوهای نصب شده در فلات قاره (۱۹۸۸)؛
- ۱۰- کنوانسیون علامت‌گذاری مواد منفجره با هدف اکتشافی (۱۹۹۱)؛
- ۱۱- کنوانسیون بین‌المللی جلوگیری از بمب‌گذاری تروریستی (۱۹۹۷)؛

۱۲- کنوانسیون بین‌المللی جلوگیری از تأمین مالی تروریستی (۱۹۹۹)؛

از میان کنوانسیون‌های یاد شده، کنوانسیون مبارزه با تأمین مالی تروریسم (۱۹۹۹) از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. هرچند بسیاری از کنوانسیون‌های چندجانبه به منظور امحا و خشکاندن ریشه‌های جرم تروریسم (و نه جلوگیری از آن) تنظیم شده است؛ اما باید خاطر نشان کرد که عموماً کنوانسیون‌های فوق‌الاشاره فاقد سازوکارهای اجرایی و نهادهای برای نظارت بر اجرای آن است. تنها استثنای قابل توجه در این مورد کنوانسیون راجع به حمایت فیزیکی از مواد هسته‌ای است که تشکیل یک نهاد ناظر را پیش‌بینی کرده است.

قطعنامه‌های سازمان ملل در مبارزه با تروریسم

عملکرد سازمان ملل متحد طی چند سال گذشته نشان داده شده است که این سازمان در ایجاد وفاق جهانی و تجهیز اقدام جهانی علیه تروریسم سهم به‌سزایی داشته است. با بسط و گسترش فعالیت گروه‌های تروریستی و قلمرو نفوذ آن‌ها، چندین نشست و گردهمایی بین‌المللی در خصوص مبارزه با تروریسم برگزار گردید، مانند کنفرانس تخصصی راجع به تروریسم که در لیما و کنفرانس وزیران اتحادیه اروپا که در پاریس برگزار شد. پس از حادثه ۱۱ سپتامبر، شورای امنیت سازمان ملل جهت تعقیب و مجازات اعمال تروریستی ابتکار عمل را در دست گرفت و چندین قطعنامه را به تصویب رساند. این شورا در قطعنامه ۱۳۷۳ در سال ۲۰۰۱ به‌عنوان یک قانونگذار بین‌المللی ظاهر شد و بدون ارائه تعریفی از تروریسم و بدون توجه به اصل بنیادین آزادی اراده کشورها در پذیرش تعهدات بین‌المللی در حقوق بین‌الملل، به دولت‌ها تکالیف حایز اهمیتی را تحمیل کرد که تا آن زمان هرگز واجد منشأ عرفی نبوده‌اند.

مجمع عمومی سازمان ملل متحد نیز توسعه کنوانسیون‌های جدید بین‌المللی برای پوشش دادن این موضوعات را مورد توجه قرار داده است. مجمع عمومی در قطعنامه شماره ۵۱/۲۱۰ درباره اقدامات امحای تروریسم بین‌المللی کمیته‌ای ویژه ایجاد نمود که به روی تمام دولت‌های عضو سازمان ملل یا اعضای آژانس‌های تخصصی یا اعضای آژانس بین‌المللی انرژی اتمی برای مقابله و سرکوب اعمال تروریستی مفتوح است (جلالی، ۱۳۸۴)؛ (شاهرودی، ۱۳۸۲).

توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی (FATF)

گروه ویژه اقدام مالی یک نهاد بین‌الدولی است که در سال ۱۹۸۹ میلادی توسط نمایندگان کشورهای عضو گروه مزبور تشکیل شده است. وظیفه این گروه، تدوین استانداردها و بهبود

وضعیت اجرای تدابیر حقوقی، نظارتی و عملیاتی برای مبارزه با پول‌شویی، تامین مالی تروریسم و تامین مالی اشاعه سلاح‌های کشتار جمعی و سایر تهدیدهای مرتبط با سلامت نظام مالی بین‌المللی است. همچنین، این نهاد با مشارکت سایر سازمان‌های بین‌المللی به صیانت از نظام مالی بین‌المللی در برابر سوءاستفاده تروریست‌ها، نقاط آسیب‌پذیر کشورها را مورد شناسایی قرار داده است. برای تقویت مکانیزم مقابله با منشاء تامین مالی گروه‌های تروریستی، گروه ویژه اقدام مالی توصیه‌ها و تدابیری را مقرر می‌کنند که به موجب آن، کشورها باید حسب مورد، اقدامات زیر را انجام دهند:

- شناسایی ریسک‌ها، تدوین خط‌مشی‌ها و انجام هماهنگی‌های لازم در سطح ملی؛
- رسیدگی قضایی به جرایم پول‌شویی، تامین مالی تروریسم و تامین مالی سلاح‌های کشتار جمعی؛
- اتخاذ تدابیر پیشگیرانه برای بخش مالی و سایر بخش‌های معین؛
- اعطای اختیارات و مسئولیت‌ها به مراجع ذی‌صلاح، مانند نهادهای نظارتی؛
- مراجع اعمال قانون و مراکز انجام تحقیقات درباره جرایم و سایر اقدامات سازمان‌یافته؛
- افزایش شفافیت و میزان دسترسی به اطلاعات مربوط به مالکیت اشخاص و ترتیبات حقوقی؛
- تسهیل همکاری‌های بین‌المللی.

در مجموع، گروه ویژه مالی چهارچوبی جامع متشکل بر مجموعه‌ای از تدابیری را تدوین کرده است که کشورها باید برای مبارزه با پول‌شویی و تامین مالی تروریسم به اجرا گذارند. از آنجا که کشورها دارای نظام‌های حقوقی، اجرایی و عملیاتی متکثر و نظام‌های مالی متفاوتی هستند، نمی‌توانند برای مقابله با تهدیدهای مورد نظر، تدابیر کاملاً مشابهی را اتخاذ کنند. بنابراین، توصیه‌های گروه ویژه، مجموعه‌ای از استانداردهای بین‌المللی را ایجاد کرده که کشورها باید منطبق با شرایط بومی خود، آن‌ها را به اجرا گذارند.

اقدام دولت‌ها برای مقابله با تروریسم

کنوانسیون‌های ضدتروریسم مبنای حقوقی مستحکمی برای اقدام علیه تروریسم بین‌المللی فراهم آورده است. از آنجا که بسیاری از اسناد حقوقی موجود جنبه عرفی نیافته است، اجرای این اسناد نیازمند مشارکت و همکاری کشورهای عضو از طریق تدوین قوانین داخلی و سازوکارهای

اجرائی برای خشکاندن منابع مالی گروه‌های تروریستی است تا از این رهگذر مسیر برای مقابله با معضل تروریسم بین‌الملل در تمام جنبه‌های آن هموار گردد. بدین منظور، اسناد موجود باید پیوسته مورد نظارت و بازنگری قرار گیرند. دبیرکل سازمان ملل در سال ۱۹۹۴ موظف شد که سالانه مجمع عمومی را از وضعیت تمام کنوانسیون‌های چندجانبه مربوط به تروریسم مطلع نماید. علاوه بر این، کنوانسیون‌های بین‌المللی ضد تروریسم بر مساعدت و تشویق مشارکت دولت‌هایی که مستقل شده‌اند یا کشورهای در حال توسعه که با مشکلات خاصی مواجه هستند تأکید دارند. همچنین از دولت‌های عضو خواسته شده تا به‌طور ادواری، مقررات هر سند را برای تضمین کارایی آن بررسی کنند و مشکلاتی را مثل هرگونه تداخل و مغایرت با مقررات دیگر اسناد ضد تروریسم که مانع مقبولیت گسترده‌تر می‌شود را بررسی نمایند. کشورها برای مقابله با تأمین مالی تروریسم لازم است سه مرحله را در نظر داشته باشند: نخست پیشگیری و برحذر داشتن تأمین‌کنندگان مالی تروریسم از طریق بکارگیری سیستم‌های نظارت مالی کشور، دوم کشف و شناسایی نحوه تأمین مالی تروریسم در هر زمان و هر جایی که اتفاق می‌افتد و سوم مجازات کسانی که مرتکب چنین اعمالی می‌شوند (نوبخت، ۱۳۸۵)؛ (حسینی و همکاران، ۱۳۹۶).

نحوه تأمین منابع مالی داعش

گروه تروریستی تحت عنوان «دولت اسلامی عراق و شام» موسوم به «داعش» در جریان تهاجم نظامی آمریکا به عراق در سال ۲۰۱۱ به وجود آمد. از بدو ایجاد این گروه تروریستی، کشورهای غربی مدعی تلاش برای نابودی این گروه بودند، اما این گروه توانست از طریق منابع گسترده مالی که از محل منابع مناطق تحت تصرف خود در عراق و سوریه به‌دست آورد به یکی از ثروتمندترین سازمان‌های تروریستی دنیا تبدیل گردید. منابع مالی داعش از راه‌های مختلفی تأمین می‌شد که قطعاً بدون حمایت کشورهای حامی تروریسم و دلالتان تجاری امکان‌پذیر نبود. از مهم‌ترین شیوه‌های که گروه تروریستی داعش توانست منابع مالی خود را تأمین کند می‌توان به قاچاق و فروش نفت، فروش اجزای بدن قربانیان، اخاذی و دستبرد به شهروندان و بانک‌ها، آدم‌ربایی، قاچاق مواد مخدر و انسان به برخی کشورها همچون ترکیه، قطر و عربستان اشاره کرد. یکی دیگر از راه‌های تأمین مالی گروه‌های تروریستی داعش، غارت و فروش اشیاء عتیقه و تاریخی کشورهاست. برخی از این اشیاء عتیقه و تاریخی مربوط به منطقه سوریه و عراق هستند که از سال ۲۰۱۱ در بازارهای بین‌المللی به فروش رسیده است. بهای بسیاری از این اشیاء

بی‌نظیر تاریخی که از طریق غارت موزه‌ها و مناطق باستانی به‌دست گروه تروریستی داعش آمده است به میلیون‌ها دلار می‌رسد.

همچنین میزان درآمد سالیانه داعش در سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۶ از طریق کمک ثروتمندان سعودی و قطری ۱۰۰ میلیون دلار و از طریق قاچاق نفت و انسان، فروش عتیقه و گروگان‌گیری ۶۰ میلیون دلار بوده است.

حقوق ماهیانه هر داعشی داعش در سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۶ از طریق کمک ثروتمندان سعودی و قطری ۵۰۰ تا ۶۰۰ دلار و از طریق قاچاق نفت و انسان، فروش عتیقه و گروگان‌گیری ۱۰۰ تا ۱۴۰ دلار بوده است.

از میان شیوه‌های مختلف تامین منابع مالی داعش، قاچاق و فروش نفت به‌عنوان مهم‌ترین محل درآمدزایی گروه تروریستی داعش به واسطه تصرف مناطق نفت خیز عراق همچون موصل ایجاد شد و در نهایت توانستند از طریق دلان نفتی روزانه تا سقف ۴۵ هزار بشکه نفت را به‌صورت غیرقانونی به قیمت زیر بازار به فروش برسانند. از آنجایی‌که داعش نفت در اختیار خود را با قیمتی بسیار ارزان نسبت به قیمت جهانی به فروش می‌رساند، توانسته درآمد ماهیانه بالغ بر ۴۰ میلیون دلار را عاید خود کند.

از دیگر منابع مالی تروریست‌ها، قاچاق و فروش اعضای بدن همچون قلب، کبد، کلیه، روده‌ها در بازار سیاه مافیای جهانی است که از طریق ایجاد شعب در برخی کشورها صورت می‌گیرد. اصلی‌ترین جهش مالی تروریست‌های «داعش» بعد از تصرف موصل، غارت بانک‌ها و ادارات دولتی بود که از این راه صدها میلیون‌ها دلار سرمایه به‌دست آوردند. داعش علاوه‌بر گرفتن «مالیات» از کسبه و تجار و جزیه از بیگانگان و غیرمسلمانان عراق و سوریه تامین مالی می‌کرد. نیویورک‌تایمز در مقاله‌ای که در ۲۰۱۴ منتشر کرد مدعی شد تروریست‌های داعش در خاورمیانه مبلغ ۱۲۵ میلیون یورو درقبال آزادی هرگروگان از دولت‌ها دریافت کرده‌اند و گروگان‌گیری شهروندان غربی به یکی از راه‌های تولید درآمد برای تروریست‌ها تبدیل شده است. برای مثال، خانواده جیمز فولی، خبرنگار آمریکایی فایلی را «داعش» منتشر کرد که در آن تروریست‌ها خواستار دریافت ۱۰۰ میلیون دلار در قبال آزادی او شده بودند (آزمایش، ۱۳۹۴)؛ (مصون، ۱۳۹۲).

مکانیزم‌های مقابله با جریان مالی تروریسم

- جرم‌انگاری در حقوق داخلی

وفق بند ۱ قطعنامه ۱۳۷۳ شورای امنیت، کشورهای عضو ملل متحد مکلفند تا درخصوص ارائه یا جمع‌آوری وجوه که قرار است به منظور انجام اعمال تروریستی مصرف گردد وصف کیفری قائل شده و آن را جرم تلقی کنند و مجازات‌های متناسب با آن را در قوانین داخلی خود تعیین نموده و مرتکبین اعمال یادشده را به مجازات مناسب محکوم نمایند.

- صلاحیت قضایی

کشورهای مختلف باید اقدام لازم را برای ایجاد و برقراری صلاحیت کیفری خود نسبت به جرایم تروریستی که در قلمرو سرزمینی آن‌ها صورت می‌گیرد یا نتیجه و آثار جرم متوجه امکانات و تسهیلات حکومت آن دولت یا حتی دولت‌های خارج از کشور باشد به عمل آورند.

- توقیف و ضبط اموال مجرمین

کشورها باید قوانین مقتضی و اقدامات لازم را به منظور کشف و شناسایی، ردیابی و انسداد و توقیف وجوه مورد استفاده یا اختصاص یافته برای ارتکاب جرایم تروریستی را به عمل آورند. همچنین نسبت به توقیف عواید ناشی از انجام اعمال مذکور و ضبط اموال تامین‌کنندگان مالی تروریسم و یا سازمان‌های تروریستی اقدام نمایند.

- استرداد مجرمین

براساس اصل «محاكمه یا استرداد» دولت‌های عضو ملل متحد باید نسبت به اعمال و جرایم مالی تروریست‌ها فرآیند تعقیب و مجازات آن‌ها را اجرا کنند و یا زمینه استرداد مرتکب را به دول متقاضی و کشوری که صالح به رسیدگی است را فراهم سازد و تنها به‌عنوان اینکه اینگونه «جرایم واجد جنبه‌های مالی و سیاسی است و نمی‌توان مجرم را مسترد کرد» از استرداد مرتکبین استنکاف ورزند.

- تبادل اطلاعات و اسناد

کشورهایی که عزم جدی برای مقابله با جریانات مالی تروریسم دارند باید اطلاعات لازم را درخصوص حضور مرتکب در سرزمین یکدیگر مبادله نمایند. به‌علاوه، کشورها نباید به بهانه رازداری عملیات بانکی از تبادل اسناد بانکی و سایر اطلاعات مربوط به تروریست‌ها خودداری ورزند.

- اقدامات پیشگیرانه

یکی از شیوه‌های موثر برای مقابله با تامین مالی تروریسم توجه خاص به مقوله پیشگیری است. از این رو توجه خاص به معاملات غیرعادی و مشکوک که هیچ توجیه اقتصادی یا قانونی ندارد و ارتقاء نظام گزارش‌گیری مستمر از تراکنش‌های بانکی و صرافی‌ها از ابزارهای پیشگیری است. نظارت بر موسسات مالی از طریق مراجع ثبتی می‌تواند در پیشگیری از اعمال مجرمانه به دولت‌ها کمک شایانی نماید.

پیشینه پژوهش

طیبی فرد (۱۳۸۴) در مقاله‌ای با عنوان «مبارزه با تأمین مالی تروریسم در اسناد بین‌المللی» بیان می‌دارد که کشورهایی که پیشتر مقررات مربوط به مبارزه با پول‌شویی را به تصویب رسانده و به اجرا در آورده‌اند، برای تصویب مقررات اضافی ناظر بر مبارزه با تامین مالی تروریسم، کمتر دچار اشکال می‌شوند ولی در مورد انجام اقدام‌های اجرایی اضافی شامل ردگیری و تعقیب مرتکبین تامین مالی تروریسم، لازم است تدابیر جدید اندیشیده شود.

درزی رامندی (۱۳۸۹) در مقاله‌ای با عنوان «ضمانت اجرای مبارزه با تامین مالی تروریسم بین‌الملل از نگاه بانک مرکزی» به این نتیجه رسید که مبارزه با تروریسم همواره یکی از دغدغه‌های جامعه جهانی بوده است؛ با وصف این، حدوث یک سلسله رویدادها در دوران معاصر سبب توجه هرچه بیشتر جامعه بین‌المللی به این پدیده گشته است که مهم‌ترین آن را می‌توان تخریب برج‌های دوقلوی تجارت جهانی در یازدهم سپتامبر ۲۰۰۱ در آمریکا دانست.

شعبانی فرد (۱۳۹۱) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «ارزیابی عملکرد کمیته ضدتروریسم شورای امنیت سازمان ملل متحد» به این نتیجه رسیده است که شورای امنیت سازمان ملل با تاسیس کمیته مبارزه با تروریسم و تصویب قطعنامه‌های ۱۳۷۳ و ۱۳۶۸ تکالیف قراردادی ناشی از کنوانسیون‌های ملل متحد در مبارزه با تروریسم را به تکالیف سازمانی تبدیل کرد که بدون چون و چرا بر تمامی دول عضو تحمیل می‌شود. چنین فرآیندی در سطح بین‌المللی نوعی قانونگذاری بین‌المللی می‌باشد. الزام دولت‌ها به همکاری و معاضدت با یکدیگر، مقابله با تامین مالی تروریسم، مقابله با پول‌شویی، مقابله با عضوگیری گروه‌های تروریستی، کنترل مرز و جلوگیری از مهاجرت اتباع بیگانه و جعل گذرنامه و مدارک هویتی با هدف ارتکاب عملیات‌های تروریستی، تدوین قوانین مورد نیاز برای مقابله با کلیه اقدامات

تروریستی، هماهنگ‌سازی نهادهای امنیتی اطلاعاتی برای مقابله با پدیده شوم تروریسم و ایجاد یک آژانس ملی مرکزی به این منظور، عدم‌پشتیبانی مستقیم و غیرمستقیم از تروریسم، تدوین راهبردی ملی به‌منظور مبارزه با تروریسم از جمله تکالیفی است که در قطعنامه ۱۳۷۳ شورای امنیت بر آن تاکید شده است.

مصون (۱۳۹۲) در مقاله‌ای با عنوان «تامین مالی تروریسم در حقوق کیفری افغانستان، ایران و اسناد بین‌المللی»، ضمن تبیین جایگاه تأمین مالی تروریسم در حقوق کیفری افغانستان ایران و اسناد بین‌المللی، به بررسی و تجزیه و تحلیل مواد قانونی موجود در این سه حوزه، میزان توافق و همخوانی قوانین دو کشور افغانستان و ایران با اسناد بین‌المللی پرداخته است. آنچه که حاصل این پژوهش می‌باشد، عدم موفقیت اقدامات یک‌جانبه بدون پشتوانه بین‌المللی است و کشورها برای موفقیت در سرنگونی تروریسم و تأمین مالی آن نیازمند حمایت بین‌المللی هستند. عدم عضویت ایران در کنوانسیون مبارزه با تأمین مالی تروریسم باعث محرومیت این کشور از مزیت‌های کنوانسیون به‌عنوان یک نهاد بین‌المللی گردیده است.

والتر و همکاران (۲۰۱۱) در مقاله‌ای با عنوان «مبارزه با پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم در سراسر جهان: مطالعه مقایسه‌ای اقدام نظارتی» به ارزیابی اقدامات اتحادیه اروپا برای مبارزه با تأمین مالی تروریستی و تأثیر اجتماعی و سیاسی پرداختند. این تحقیق به بررسی برنامه‌های ردیابی تروریستی امور مالی اتحادیه اروپا و آمریکا پرداخته و پیامدهای آن را مورد تحلیل قرار داده است.

ییوس سندوز (۲۰۰۲) در تحقیقی با عنوان «مبارزه علیه تروریسم و حقوق بین‌الملل: خطرات و فرصت‌ها» اشعار می‌دارد از سال‌ها پیش، مبارزه با تروریسم یکی از موضوعات عمده مباحثات جامعه بین‌المللی بوده است. در پی حوادث وحشتناک ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ که قلب ایالات متحده را نشانه گرفت، این واقعیت روشن شد که هیچ کس از تروریسم در امان نیست. البته وی بر این نکته صحنه گذاشت که بعد از این حادثه، مباحثات راجع به اهمیت تروریسم و اسناد حقوقی مرتبط توسعه چشم‌گیری یافته است.

روش تحقیق

رویکرد تحقیق حاضر کیفی بوده و نوع تحقیق برحسب نتیجه یا هدف، توسعه‌ای است و برحسب روش تحلیل توصیفی می‌باشد. بدیهی است که تحقیقات توصیفی اساساً اکتشافی

محسوب می‌شوند که در آن‌ها عمدتاً یک متغیر مورد توصیف و تحلیل واقع می‌شود. در تحقیق توصیفی توضیح منظمی از وقایع و پدیده موردنظر یا موضوع مورد تحقیق صورت می‌گیرد. روش جمع‌آوری اطلاعات به صورت اسنادی و کتابخانه‌ای بوده است. در این روش اطلاعات مورد نیاز تحقیق با استفاده از ابزار فیش‌برداری از طریق مراجعه به منابع و ماخذ علمی شامل کتاب‌ها، مجله‌ها و نشریات ادواری موجود در کتابخانه‌ها، اسناد و نشریات حقوقی مرتبط با موضوع تحقیق و بررسی کنوانسیون‌ها و قطعنامه‌های مربوطه و همچنین پایگاه‌های اینترنتی معتبر گردآوری شده است. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات نیز با توجه به ماهیت تحقیق مبتنی بر استنتاج و تفسیر اطلاعات جمع‌آوری شده صورت گرفته است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌ها

به منظور مبارزه با تأمین مالی تروریسم، اسناد بین‌المللی گوناگونی تدوین شده است. این اسناد متضمن قواعد آمره و الزام‌آوری هستند که به طور هماهنگ توسط سازمان‌های بین‌المللی و کشورها ایجاد شده‌اند. در عین حال که در این اسناد، قواعد و مقررات مشترکی هم وجود دارد، لیکن دامنه شمول و قدرت الزام‌آوری آن‌ها یکسان نیست. اجرای برخی از آنها مستلزم تصویب قانون داخلی است ولی در سایر موارد، چنین استلزامی وجود ندارد و از راه‌های دیگر می‌توان آن‌ها را به اجرا گذاشت.

از میان اسناد مختلف حقوقی، قطعنامه ۱۳۷۳ شورای امنیت مصوب ۲۰۰۱، هم از حیث اهمیت و هم وصف الزام‌آور بودن در وهله اول اهمیت قرار دارند. این قطعنامه مشتمل بر یک مقدمه دارای ۹ بند و متن دارای ۲۴ بند می‌باشد. طبق ماده ۲۵ منشور ملل متحد، اجرای قطعنامه ۱۳۷۳ اجباری است. در این قطعنامه از کشورهای عضو ملل متحد خواسته شده تا به «کنوانسیون بین‌المللی مبارزه با تأمین مالی تروریسم ۱۹۹۹» ملحق شوند و اقدامات مقتضی را برای تعقیب و مجازات گروه‌های تروریستی به عمل آورند.

علاوه بر این، توصیه‌های گروه مالی اقدام (FATF) نیز از اهمیت خاصی برخوردار است. گروه اقدام مالی در سال ۱۹۸۹ ایجاد گردید. اولین مجموعه از توصیه‌های گروه اقدام مالی در سال ۱۹۹۰ در مورد مبارزه با پول‌شویی صادر گردید. حملات تروریستی ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ سبب گردید که اختیارات گروه از مبارزه با پول‌شویی فراتر رفته و تأمین مالی تروریسم را نیز شامل گردد و بر همین اساس بود که توصیه‌های ویژه هشت‌گانه مبارزه با تأمین مالی تروریسم مورد

تصویب قرار گرفت. در مورد توصیه‌های ارائه شده می‌توان گفت این توصیه‌ها متضمن مقرراتی مشابه با مفاد کنوانسیون ۱۹۹۹ و قطعنامه ۱۳۷۳ شورای امنیت است. اگرچه توصیه‌های گروه اقدام مالی برخلاف قطعنامه ۱۳۷۳ از پشتوانه ماده ۲۵ منشور ملل متحد برخوردار نیست، ولی از نظر عملی واجد اهمیت بسیارند. مفاد این اسناد به گونه‌ای تنظیم شده که هریک مکمل و در مواردی تکرار دیگری است.

مهم‌ترین سند جامع در ارتباط با مبارزه با تأمین مالی تروریسم، «کنوانسیون بین‌المللی مبارزه با تأمین مالی تروریسم (۱۹۹۹)» است. تصویب و اجرای کنوانسیون نیز مستلزم تصویب قانونی داخلی است که باید مطابق قواعد و استانداردهای مقرر در کنوانسیون تدوین شده باشد.

برای مبارزه با تروریسم تلاش‌های اعضای جامعه بین‌المللی ستودنی است. در این میان، اقدامات مجدانه جمهوری اسلامی ایران در مبارزه با این پدیده قابل تأمل است. جمهوری اسلامی ایران از جمله کشورهایی است که به اکثر کنوانسیون‌های بین‌المللی ضد تروریسم پیوسته است. در این راستا، بنا به درخواست کنوانسیون مبارزه با تأمین مالی تروریسم ۱۹۹۹ و قطعنامه ۱۳۷۳ که از پشتوانه فصل هفتم منشور ملل متحد برخوردار است، ایران نیز با هم‌سو با جامعه جهانی در سال ۱۳۹۴ با تصویب «قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم» و «قانون مبارزه با پول‌شویی» به مقابله با پدیده شوم تروریسم پرداخت.

مهم‌ترین شیوه‌ای که داعش و گروه‌های تروریستی در جهان اقدام به کسب منابع مالی خود می‌کنند، عبارتند از: پول‌شویی، قاچاق و فروش نفت، عتیقه و اشیای قیمتی، اخاذی و دستبرد به شهروندان و بانک‌ها، آدم‌ربایی، قاچاق مواد مخدر و انسان به برخی کشورهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای است. از سوی دیگر، وجود استانداردهای دوگانه و فقدان درک مشترک و مفهوم یکسان از «تروریسم» مهم‌ترین چالش‌های حال حاضر در مواجهه با مقابله با تروریسم بین‌المللی است. مصداق بارز برخورد گزینشی و استانداردهای دوگانه را می‌توان در اعمال تحریم‌های گسترده و شدید علیه نظام مالی ج.ا.ایران به اتهام تأمین‌کننده مالی تروریسم علیه سپاه پاسداران و سپاه قدس که در خط مقدم مبارزه با تروریسم تکفیری هستند مشاهده کرد. در طرف مقابل، جامعه جهانی با کشورهایی همچون عربستان، امارات و دولت‌های مرتجع منطقه که از حامیان اصلی و تأمین‌کنندگان عمده مالی تروریسم هستند، هیچ برخوردی نمی‌کنند.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

الف) نتیجه‌گیری

مبارزه با تأمین مالی تروریسم هدف بزرگی است و موفقیت در این امر بستگی به عزم کشورها در تصویب مقررات منطبق با استانداردها و قواعد حقوقی و تعبیه سازوکارهایی برای اجرای کامل این مقررات دارد. کشورهایی که مقررات مربوط به بحث پول‌شویی را در عرصه ملی به تصویب رسانده‌اند، برای مبارزه با تأمین مالی تروریسم کمتر دچار اشکال هستند، ولی آن دسته از کشورها که در هر دو موضوع پول‌شویی و مبارزه با تأمین مالی تروریسم فاقد قواعد حقوقی لازم می‌باشند، با چالش‌های بیشتری مواجه هستند. در مجموع، برای پاسخ به سوالات تحقیق، مبتنی بر استدلالات و تحلیل‌هایی که بر روی اسناد قراردادی و کنوانسیون‌های مرتبط انجام شد، نتایج زیر را می‌توان ارائه کرد:

- در پاسخ به سوال اول باید گفت در دهه‌های اخیر، شمار زیادی اسناد حقوقی درباره تروریسم تنظیم و تصویب شده که در کنار هم، حقوق بین‌المللی برای مبارزه با تروریسم محسوب می‌گردند. اینک بیش از دوازده کنوانسیون بین‌المللی، چندین قطعنامه شورای امنیت و توصیه‌های متعدد کارگروه ویژه اقدام مالی درباره انواع جرائم تروریستی وجود دارد که هر کدام از این اسناد، مشتمل بر فهرست یا توصیفی از اعمال ممنوعه است و اقدامات مشخصی را برای سرکوب یا مجازات آن‌ها مقرر داشته است. به‌طورکلی، اسناد بین‌المللی مقابله با تروریسم متضمن قواعد عام است.

- در پاسخ به سوال دوم باید اظهار داشت مهم‌ترین مکانیزم‌های مقابله با تأمین مالی گروه‌های تروریستی در اسناد حقوقی عبارتند از: جرم‌انگاری اعمال و جرایم مالی تروریسم در قوانین ملی، گسترش صلاحیت قضایی، توقیف و ضبط اموال مربوط به مجرمین یا ناشی از ارتکاب اعمال مجرمانه، استرداد مجرمین مالی، معاضدت قضایی و تبادل اطلاعات و اسناد و النهایه انجام اقدامات پیشگیرانه.

همچنین کلیه کشورهای جهان مکلف هستند تا اقداماتی را برای پیشگیری از تأمین مالی تروریسم و انجام عملیات تروریستی انجام داده و نسبت به توقیف، ضبط و مصادره این‌گونه اموال اقدام نمایند. اما قطعاً این مجموعه اسناد کامل و جامع‌الاطراف نیستند. حوزه‌های احتمالی برای تهیه و تدوین دیگر اسناد حقوقی بین‌المللی می‌تواند شامل موارد زیر باشد که معمولاً گروه‌های تروریستی از این سکوت حقوقی سوءاستفاده می‌کنند: بمب‌گذاری‌های تروریستی،

تأمین مالی قاچاق‌چیان تسلیحات، جعل‌کنندگان اسناد مسافرتی، تبادل اطلاعات راجع به اشخاص یا سازمان‌های مظنون به فعالیت‌های شبه تروریستی، پیگرد و افشای شبکه‌های ارتباطی تروریستی و سرکوب اشخاص مذهبی مشوق دیگران به ارتکاب اعمال تروریستی.

ب) پیشنهاد

۱- با توجه به تصویب قوانین داخلی در جمهوری اسلامی مانند «قانون مبارزه با پول‌شویی ۱۳۹۵» و «قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم ۱۳۹۴» ضروری است آئین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های اجرایی آن توسط نهادهای ذی‌ربط تدوین گردد. اما با عنایت به وجود استانداردهای دوگانه و فقدان درک مشترک و مفهوم یکسان از مقوله «تروریسم»، جمهوری اسلامی ایران باید نسبت به الحاق و تصویب «کنوانسیون بین‌المللی جلوگیری از تأمین مالی تروریستی (۱۹۹۹)» جانب احتیاط را رعایت نماید.

۲- تدوین کنوانسیون جامع مقابله با تأمین مالی گروه‌های تروریستی در اجلاس سالانه سازمان کنفرانس اسلامی.

۳- همکاری نهادهای امنیتی اطلاعاتی کشورهای همجوار برای نظارت بر تراکنش‌های مالی و ایجاد یک آژانس ملی در هر کشور جهت ردیابی اموال و دارایی‌هایی حاصل از اقدامات تروریستی یا سازمان‌های تروریستی.

۴- همکاری و معاضدت کلیه کشورها با یکدیگر جهت تعقیب و مجازات اشخاص متهم به تأمین‌کننده مالی تروریسم و یا استرداد چنین افرادی به کشور متبوع.

۵- انجام اقدامات ضروری برای جلوگیری از جعل گذرنامه و مدارک هویتی که ممکن است با هدف پول‌شویی یا ارتکاب عملیات‌های مالی تروریستی انجام شود توسط نیروی انتظامی و نهادهای امنیتی.

منابع و مأخذ

الف) منابع فارسی

- آزمایش، علی (۱۳۹۴). «تروریسم بین‌المللی»، مجله الهیات و حقوق، شماره ۲.
- آقابخش، علی؛ افشاری‌راد، مینو (۱۳۸۶). فرهنگ علوم سیاسی، تهران: انتشارات چاپار.
- بلیکی، نورمن (۱۳۹۲). طراحی پژوهش‌های اجتماعی، ترجمه حسین چاوشیان، تهران: نشر نی.
- جلالی، محمود (۱۳۸۴). «تروریسم از دیدگاه حقوق بین‌الملل با تأکید بر حادثه ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱»، نامه مفید، شماره ۵۲.
- حسینی، محمدرضا؛ رحیمی، حسام‌الدین (۱۳۹۶). روشهای حقوقی مبارزه با منابع مالی تروریسم، تهران: نشر هفت آسمان.
- دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۷۷). لغت‌نامه، چاپ اول، تهران: دانشگاه تهران.
- سمیعی اصفهانی، علیرضا؛ بهرامی، سجاد؛ افشاری، داود (۱۳۹۴). «مبارزه با تأمین مالی تروریسم در پرتو اسناد بین‌المللی»، فصلنامه مطالعات بین‌المللی پلیس، دوره ششم، شماره ۲۲.
- سندوز، یوس (۱۳۸۲). «مبارزه علیه تروریسم و حقوق بین‌الملل: خطرات و فرصت‌ها»، ترجمه حسن سواری، مجله حقوقی، شماره ۲۹.
- شعبانی‌فرد، حمیدرضا (۱۳۹۱). «ارزیابی عملکرد کمیته ضدتروریسم شورای امنیت»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه پیام نور واحد تهران.
- شمس‌ناتری، محمدابراهیم (۱۳۸۰). «بررسی سیاست کیفری در قبال جرایم سازمان‌یافته»، رساله دکتری، تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- طیبی‌فرد، امیرحسین (۱۳۸۴). «مبارزه با تأمین مالی تروریسم در اسناد بین‌المللی»، مجله حقوقی بین‌المللی، شماره ۳۲.
- عسگریان، مصطفی (۱۳۷۲). نگاهی به قاعده تطهیر پول، تهران: نشر مبتکران.
- علم‌الهدی، مهدی (۱۳۸۹). شیوه‌های پول‌شویی، تهران: نشر هدف.
- مصون، محمدابراهیم (۱۳۹۲). «تأمین مالی تروریسم در حقوق کیفری افغانستان، ایران و اسناد بین‌المللی»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه اقتصاد و علوم اداری واحد تهران.
- میرزاوند، فضل‌اله (۱۳۸۲). جرائم بین‌المللی، تهران: انتشارات مرکز پژوهشی مجلس شورای اسلامی.

- نوبخت، زهرا (۱۳۸۵). «تطهیر پول‌های کثیف»، مجله بورس، شماره‌های ۵۵ - ۵۴.
- هاشمی‌شاهرودی، محمود، پول‌شنویی، چاپ اول، تهران: نشر وفاق.

